

Довге життя давніх міфів

У I ст. до н.е. родоські скульптори *Агесандр, Афінодор і Полідор* створили видовищну, сповнену експресії скульптурну групу «Лаокоон і його сини», що є мармуровою копією з бронзового оригіналу 200 р. до н.е. Ця скульптура зображує відомий міфічний сюжет. Ми бачимо троянського жерця Лаокоона, який марно намагається зірвати із себе зміїні пута, і двох його синів. Незважаючи на неминучість загибелі, Лаокоон залишається шляхетним і величним.

Зовсім іншими постають ці міфічні герої на картині іспанського художника доби пізнього Відродження *Ель Греко (1541–1614)*. Його «Лаокоон» – це хисткий образ, що ніби виник з важкого сновидіння. На картині можна знайти зовнішні прикмети античної легенди: зображення жерця і його синів, яких терзають змії, фігури богів-месників, троянського коня. Однак усе це набуває нового змісту: Лаокоон і його діти в Ель Греко – це християнські мученики, які покійно приймають божественну кару.

Образ Єлени Троянської в образотворчому мистецтві став символом краси, перед якою схилився весь героїчний світ, готовий боротися і гинути заради неї. Такий ідеал фатальної жінки втілено на картині «Єлена на стінах Трої» представника символізму *Гюстава Моро (1826–1898)*. Свою Єлену з класичним профілем, ідеально правильними рисами обличчя, але холодну й абстрактну створив видатний італійський скульптор *Антоніо Канова (1757–1822)*.

Канова звертався і до образу Паріса. Скульптор зобразив викрадача прекрасної Єлени самозакоханим юнаком, що уособлює класичну чоловічу вроду. Троянський царевич стоїть у недбалій позі, спершись ліктем на дерево, його струнке тіло невимушено вигнуте, губ злегка торкається усмішка.

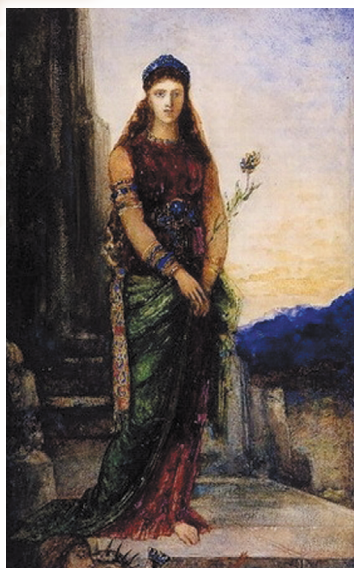

*Агесандр, Афінодор, Полідор.
Лаокоон і його сини. I ст до н.е.*

*Ель Греко.
Лаокоон. 1610 р.*

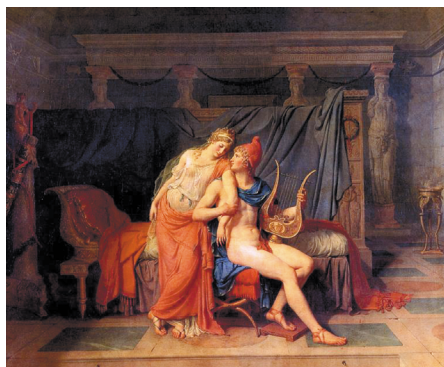
*Г. Моро.
Єлена на стінах Трої.
Бл. 1885 р.*

*А. Канова.
Єлена Троянська.
1811 р.*

*А. Канова.
Паріс.
1811 р.*

*Ж.-Л. Давід.
Кохання Паріса та Єлени. 1788 р.*

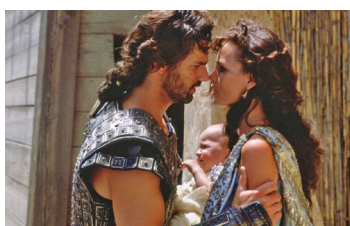
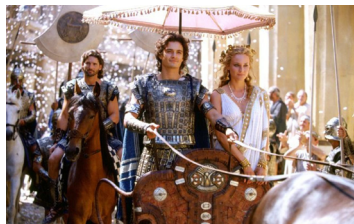
*Б. Торвальдсен. Пріам просить у
Ахілла тіло Гектора. 1815 р.*

На картині художника *Жака-Луї Давіда* (1748–1825) «Кохання Паріса та Єлени» через образи античної історії втілено волелюбні ідеали межі XVIII–XIX ст. Полотно французького митця уособлює кохання, насолоду земними радощами й гармонією природи.

Ахілл – один з найяскравіших образів в історії світового мистецтва. Цікаво, що скульптори античності до нього не зверталися, а от у вазовому живописі тієї доби збереглося близько чотирьохсот зображень героя. Ахілл став улюбленим образом данського художника та скульптора доби класицизму *Бертеля Торвальдсена* (1770–1844). Його мармуровий рельєф практично «дослівно» ілюструє сюжет про те, як Пріам викупив тіло свого сина.

Міфи про Троянську війну привертали увагу кінематографістів ще за часів німого кіно. Чи не щороку на екрани світу виходять нові стрічки на цю тему. Однак фільм «Троя» (2004) американського режисера *Вольфганга Петерсена* став одним з найпопулярніших у військово-історичному жанрі за останні десятиліття. Це небачене раніше

Кадри з кінофільму «Троя» (режисер *В. Петерсен*, 2004 р.)

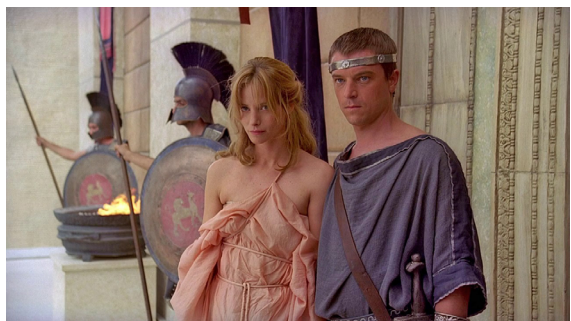
кіновтілення античного епосу з розкішними костюмами, грандіозними батальними сценами й комп'ютерними спецефектами. Цікаво, що в кінострічці простежується нове прочитання давньогрецьких оповідей. Наприклад, про богів, які, за міфами, відіграли помітну роль у Троянській війні, тут лише згадують, а Паріс спокушає Єлену під час мирного візиту троянців у Спарту, що робить його вчинок ще ганебнішим. Роль Ахілла зіграв відомий голлівудський актор Бред Пітт, якому вдалося передати монументальність, героїчність міфічного образу та відчуття нездоланності фатуму.

Режисер мінісеріалу «Єлена Троянська» (2003) *Джон Кент Гаррісон*, інтерпретуючи гомерівську поему, зосереджується на образі найпрекраснішої жінки у світі, що стала причиною кривавого зіткнення ахейського та троянського народів. Фільм оповідає про життя Єлени: від

Кадри з кінофільму «Єлена Троянська» (режисер *Дж. К. Гаррісон*, 2003 р.)

Кадри з кінофільму «Елена Троянська» (режисер Дж. К. Гаррісон, 2003 р.)

юності героїні до завершення війни. Пристрасно закохавшись у царевича Паріса, красуня втікає разом з ним на його батьківщину, під захист царя Пріама. Брат зрадженого чоловіка, царя Менелая, грізний Агамемнон на чолі з армією спартанців вирушає під стіни Трої. Він десять років тримає місто в облозі, аж поки Одиссею не спадає на думку ідея з дерев'яним конем.

1. Перекажіть сюжет троянського циклу міфів, що став основою знаменитої статуї «Лаокоон». Порівняйте зображення загибелі жерця і його синів у скульптурі, живописі та в поемі Вергілія «Енеїда».
2. Як різні митці втілювали образи Єлени та Паріса?
3. Перегляньте фільм «Троя» (режисер В. Петерсен, 2004 р.). Що споріднює і що відрізняє прочитання міфів троянського циклу автор поєми «Іліада» та голлівудського режисера? Чому досконале зображення батальних сцен стало можливим лише за доби комп'ютерних технологій?
4. Порівняйте фільм Дж. К. Гаррісона з роботою В. Петерсена. Чия екранізація ближча до гомерівського оригіналу? Які відступи від «Іліади» ви помітили в обох режисерів? Чи виправдані ці розходження з поемою? Гра яких акторів вам здалася переконливішою? Який фільм вам сподобався більше й чому?

Прометей як вічний образ світової культури

Міф про Прометея здавна привертав увагу майстрів пензля і різця. Найяскравіші його епізоди зображували на етруських дзеркалах, помпейських фресках, римських світильниках, відтворювали в рельє-

фах саркофагів. У європейському образотворчому мистецтві картини за мотивами цього міфу створили П. ді Козімо, Л. Караччі, *Якоб Йорданс* (1593–1678), Тіціан, *П. П. Рубенс* (1577–1640) та інші. Нині із живописних і скульптурних зображень Прометея можна було б створити окрему галерею.

П. П. Рубенс. Прометей закутий. 1611–1612 рр.

Я. Йорданс. Закутий Прометей. 1642 р.

Розгляньте репродукції живописних робіт, створених за мотивами міфу про Прометея. Які епізоди вони відображають? На що спрямована композиція картини Рубенса? У яких деталях розкривається сила страждання і сила опору Прометея на картині Йорданса?